

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Оленюк В. В.

Бібліографічний опис: Оленюк В. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН // Якість освіти в умовах змін: наукові пошуки, педагогічна практика та предметні методики : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Кам'янець-Подільський, 2026. С. 111-114.

Видавець: ГО «Педагогічна платформа “Якість освіти”»

Оригінальні сторінки у збірнику: 111-114

УДК 378.147:004.9

Оленюк Василь Васильович,

аспірант третього року навчання кафедри педагогіки та менеджменту освіти,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Науковий керівник: Горбатюк Оксана Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Цифрова трансформація суспільства зумовлює необхідність підготовки фахівців, здатних критично опрацьовувати інформацію та дані, доцільно використовувати цифрові технології для розв'язання професійних завдань і безпечно взаємодіяти в мережевому середовищі. Схвалена Кабінетом Міністрів України Концепція розвитку цифрових компетентностей визначає напрями підвищення рівня цифрової грамотності населення та розбудови національної системи їх набуття [1]. Відтак вивчення інформатичних дисциплін у закладах вищої освіти має бути спрямоване не лише на опанування окремих програмних засобів, а й на цілісний розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців.

У межах дослідження інформаційно-цифрову компетентність майбутнього фахівця трактовано як інтегровану здатність здійснювати пошук, відбір, критичне оцінювання, опрацювання, створення й поширення цифрового контенту; ефективно комунікувати та співпрацювати в цифровому середовищі; дотримуватися вимог кібербезпеки й авторського права, принципів академічної доброчесності та цифрової етики [2; 5, с. 74-80]. У DigComp 3.0 збережено структуру європейської рамки, водночас наскрізно інтегровано компетентності, пов'язані зі штучним інтелектом, і посилено увагу до кібербезпеки, цифрових

прав, відповідальності, цифрового добробуту та протидії дезінформації [2]. У Рамці компетентностей UNESCO у сфері штучного інтелекту для педагогів акцентовано на людиноцентричному підході, етичному використанні ШІ, розумінні засад його функціонування, критичному оцінюванні результатів і педагогічно доцільному застосуванні [3].

Аналіз сучасних наукових праць засвідчує, що ефективність розвитку цієї компетентності визначається цілісністю цифрового освітнього середовища, практичною спрямованістю навчання, належним методичним супроводом, стійкою мотивацією здобувачів освіти та систематичним оцінюванням результатів [4, с. 27-37; 6, с. 45-52]. Узагальнення зазначених положень дало змогу визначити п'ять взаємопов'язаних організаційно-педагогічних передумов.

Перша полягає у розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення здобувачів освіти до свідомого й відповідального використання цифрових технологій. Зміст інформатичних дисциплін доцільно пов'язувати з реальними професійними ситуаціями, аналізом цифрових ризиків і розкриттям можливостей інформаційних систем. Застосування проблемних завдань, професійно орієнтованих кейсів, дискусій і рефлексивних вправ сприяє усвідомленню значення інформаційно-цифрової компетентності для професійної мобільності та навчання впродовж життя [6, с. 45-52].

Друга умова передбачає оновлення змісту інформатичних дисциплін на компетентнісних і міждисциплінарних засадах. Навчальний матеріал має охоплювати інформаційну та медійну грамотність, роботу з даними, створення цифрового контенту, алгоритмічне мислення, хмарні технології, кібергігієну, захист персональних даних, академічну доброчесність і відповідальне застосування ШІ. Цифрові інструменти слід опановувати як засоби розв'язання типових професійних завдань, а не відокремлено від фахової підготовки [2; 3; 5, с. 74-80].

Третьою умовою є створення практико-орієнтованого цифрового освітнього середовища, у якому реалізуються проєктне, проблемне, дослідницьке, змішане та командне навчання. Діяльність здобувачів освіти має охоплювати повний цикл роботи над цифровим продуктом: від постановки проблеми та перевірки достовірності інформації до його створення, тестування, презентації й самооцінювання. Виконання автентичних проєктів, організація взаємонавчання та інтеграція технічних знань у професійний контекст забезпечують практичне застосування набутих умінь [6, с. 45-52].

Четверта умова пов'язана з індивідуалізацією освітньої діяльності. Її реалізація охоплює диференціацію завдань, можливість обґрунтованого вибору цифрових інструментів, використання відкритих освітніх ресурсів і побудову індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням результатів вхідної діагностики. Послідовне ускладнення навчальних завдань забезпечує перехід від виконання типових операцій до самостійного проєктування цифрових рішень.

П'ята умова полягає у систематичному моніторингу та рефлексивному оцінюванні рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності. Під час визначення досягнутого рівня слід ураховувати не лише теоретичні знання, а й якість

практичного продукту, обґрунтованість вибору інструментів, достовірність використаної інформації, дотримання вимог безпеки та етичних норм. Для комплексної діагностики доцільно використовувати результати практичних робіт, електронне портфоліо, самооцінювання, взаємооцінювання та захист проєктів. Це дає змогу своєчасно коригувати освітню діяльність та індивідуальні траєкторії здобувачів [6, с. 45–52].

Отже, формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців у процесі вивчення інформатичних дисциплін має ґрунтуватися на комплексній реалізації п'яти взаємопов'язаних педагогічних умов: мотиваційно-ціннісному спрямуванні освітньої діяльності; оновленні змісту на компетентнісних і міждисциплінарних засадах; створенні практико-орієнтованого цифрового середовища; індивідуалізації навчання; систематичному моніторингу та рефлексивному оцінюванні. Їх узгоджене впровадження створює передумови для переходу від фрагментарного використання цифрових засобів до свідомого, критично осмисленого, безпечного й творчого застосування цифрових технологій у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.07.2026).
2. Cosgrove J., Cachia R. DigComp 3.0: European Digital Competence Framework. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2025. EUR 40491. DOI: <https://doi.org/10.2760/0001149>.
3. Miao F., Cukurova M. AI competency framework for teachers. Paris : UNESCO, 2024. 52 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391104> (дата звернення: 16.07.2026).
4. Голяд І. С., Гриценко Л. О., Мокляк В. М., Тропіна М. А. Педагогічні умови формування цифрових компетентностей фахівців в інформаційно-освітньому середовищі. Наукові записки Малої академії наук України. 2023. № 1 (26). С. 27–37. DOI: <https://doi.org/10.51707/2618-0529-2023-26-04>.
5. Ткачук Г. В., Медведєва М. О. ІКТ як засіб формування інформаційно-цифрової компетентності студентів педагогічних університетів. Молодь і ринок. 2023. № 1 (209). С. 74–80. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.272479>.
6. Moiseienko M. V., Moiseienko N. V., Lavrentieva O. O. Developing pre-service teachers' digital competence through informatics disciplines in teacher education programs. CEUR Workshop Proceedings. 2024. Vol. 3844. P. 45–52. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3844/paper11.pdf> (дата звернення: 15.07.2026)